საქართველოს სახალხო დამცველის
საქმიანობის ანგარიშები

OmbudsmanofGeorgia

ombudsman.ge

ombudsman.ge

info@ombudsman.ge

პუბლიკაცია მომზადდა სახალხო დამცველის სამსახურის მიერ USAID სამართლის უზენაესობის პროგრამის მხარდაჭერით. პროგრამას ახორციელებს აღმოსავლეთ-დასავლეთის მართვის ინსტიტუტი (EWMI), ამერიკის შეერთებული შტატების საერთაშორისო განვითარების სააგენტოს (USAID) ფინანსური მხარდაჭერით. პუბლიკაციის შინაარსზე რულად პასუხისმგებელია სახალხო დამცველის ოფისი და მასში გამოთქმული მოსაზრებები შესაძლოა არ ასახავდეს ზემოთ ნახსენები საერთაშორისო ორგანიზაციების შეხედულებებს.

USAID
ამერიკელი ხალხისგან

USAID სამართლის უზენაესობის პროგრამა
USAID RULE OF LAW PROGRAM

EAST·WEST MANAGEMENT INSTITUTE

საქართველოს სახალხო დამცველი

საქართველოს VI სახალხო დამცველის ხუთწლიანი საქმიანობის ანგარიში

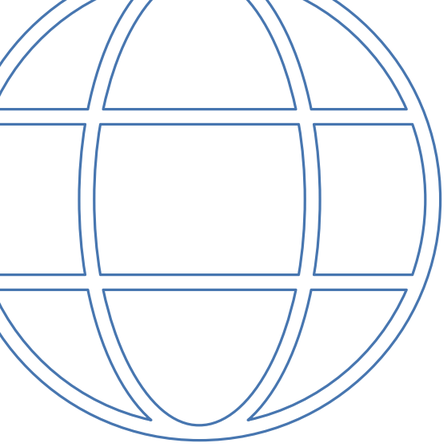

საქართველოს სახალხო დამცველი გაეროს პარიზის პრინციპებთან სრულ შესაბამისობაში მყოფი „A“ სტატუსის მქონე ადამიანის უფლებათა ეროვნული ინსტიტუტია. ეს სტატუსი სახალხო დამცველის აპარატს ბოლოს 2018 წელს მიენიჭა. საქართველოს სახალხო დამცველი **არაერთი საერთაშორისო თუ რეგიონული გაერთიანების აქტიური წევრია,** როგორიცაა ადამიანის უფლებათა ეროვნული ინსტიტუტების გლობალური ალიანსი (GANHRI), ადამიანის უფლებათა ეროვნული ინსტიტუტების ევროპული ქსელი (ENNHRI), ბავშვთა ომბუდსმენების ევროპული ქსელი (ENOC), ომბუდსმენის საერთაშორისო ინსტიტუტი (IOI), თანასწორობის ორგანოების ევროპული ქსელი (Equinet) და სხვა.

2018-2022 წლებში სახალხო დამცველის აპარატში გატარებული ორგანიზაციული ცვლილებების შედეგად გაუმჯობესდა მოქალაქეებთან კომუნიკაციის არხები: განახლდა სახალხო დამცველის ოფიციალური ვებგვერდი, რომელსაც დაემატა ხმოვანი ვერსია. 2020 წლიდან ოფიციალურ ვებგვერდზე განთავსებული სიახლეები ითარგმნება სომხურ და აზერბაიჯანულ ენებზე. დაინერგა მოქალაქეებთან კომუნიკაციის ერთიანი პროტოკოლი. თუკი რეფორმის განხორციელებამდე მოქალაქისთვის დისტანციური მომსახურების გაწევისას დახარჯული დრო საშუალოდ 45 წუთს შეადგენდა, დღეს ეს დრო შემცირებულია 7 წუთამდე. მოქალაქეები მიმართვებზე პირველად პასუხებს ნაცვლად 5 დღისა, 2 სამუშაო დღეში იღებენ. მომსახურების ახალი სტანდარტების დაწესებამ, ოპერატორებს რამდენიმე ზარის ერთდროულად მართვის საშუალება მისცა. მრავალი წლის შემდეგ აპარატში პირველად ჩატარდა IT სისტემის აუდიტი, რის საფუძველზეც გაცემული რეკომენდაციების შესაბამისად დაიწყო ინფრასტრუქტურის და პროგრამული უზრუნველყოფის განახლება. მიმდინარეობს სახალხო დამცველის აპარატის ცენტრალური ოფისის მშენებლობა შემდეგ მისამართზე: ქ თბილისი ფაღავას #6. 2019 წელს სახალხო დამცველის აპარატს სახელმწიფოს მიერ გადაეცა მიწის ნაკვეთი, ცენტრალური ოფისის მშენებლობისთვის. ამ ეტაპზე მიმდინარეობს სამშენებლო სამუშაოები და მომწოდებელ კომპანიასთან გაფორმებული ხელშეკრულების შესაბამისად მშენებლობის დასრულება გათვალისწინებულია 2023 წლის მეორე ნახევარში.

სახალხო დამცველის აპარატი ფუნქციონირებს ათი ოფისის საშუალებით, აქედან ერთი მდებარეობს თბილისში, ხოლო 9 - რეგიონული ოფისია. სახალხო დამცველის აპარატის ფარგლებში მოქმედებს 2 საკონსულტაციო საბჭო. ადამიანის უფლებების სავარაუდო დარღვევის შესახებ სახალხო დამცველი ინფორმაციას იღებს: სახალხო დამცველის ოფისებში ადგილზე ვიზიტით; ელექტრონული ფოსტის მეშვეობით; სოციალური ქსელით; საქალაქო ნომრებით; ცხელ ხაზზე შემოსული შეტყობინებით; სახალხო დამცველის აპარატის ვებგვერდზე განთავსებული საკომუნიკაციო არხებით: ვებ-ზარი, ონლაინ ჩატი, ვაიბერი.

სახალხო დამცველის აპარატის ახალი შენობის პროექტი

განცხადებებისა და ოქმების ჯამი

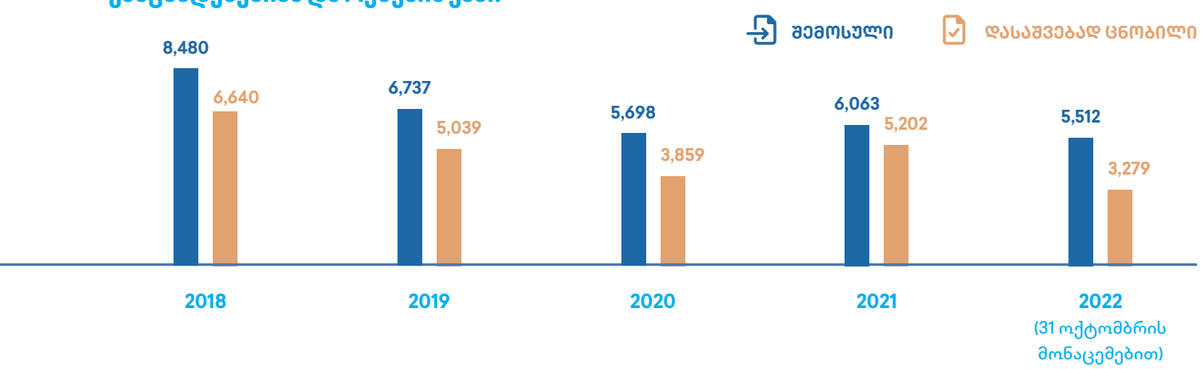

სახალხო დამცველის ცხელ ხაზზე შემოსული შეტყობინებები

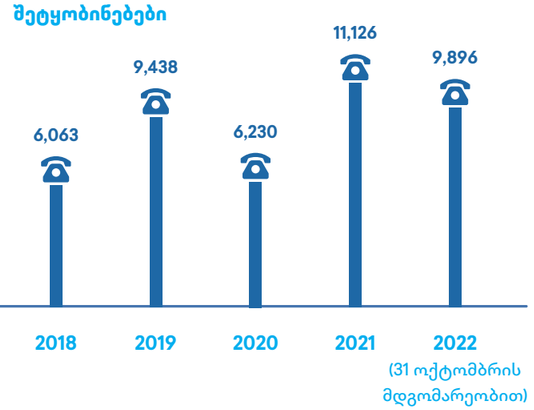

აღმოსავლეთ და დასავლეთ საქართველოს სამმართველოების მიერ ჩატარებული შეხვედრები

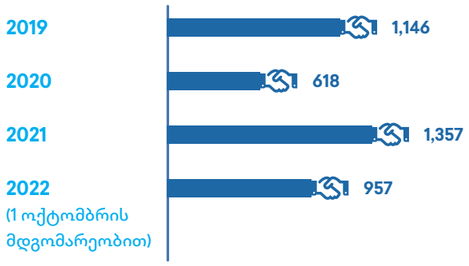

2018 წლიდან 2022 წლის ჩათვლით (2022 წლის ოქტომბრის თვის მდგომარეობით) საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატმა ჯამში 50 კონსტიტუციური სარჩელი წარადგინა საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოში. სარჩელების ეს რაოდენობა აღემატება 1996-2017 წლებში, საქართველოს სახალხო დამცველის ინსტიტუტის მიერ წარდგენილი კონსტიტუციური სარჩელების საერთო რაოდენობას.

სახალხო დამცველის კონსტიტუციური სარჩელები

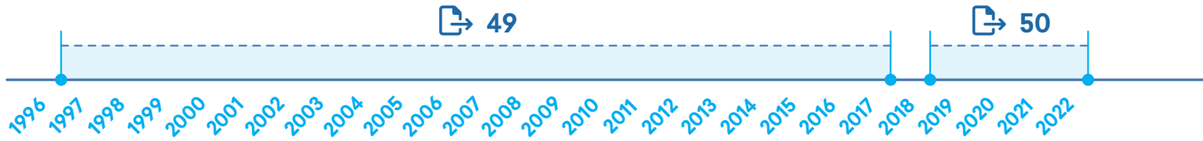

სახალხო დამცველის მიერ გაცემული ინდივიდუალური რეკომენდაციების/წინადადებების შესრულების მდგომარეობა წლების მიხედვით (2018-2022)

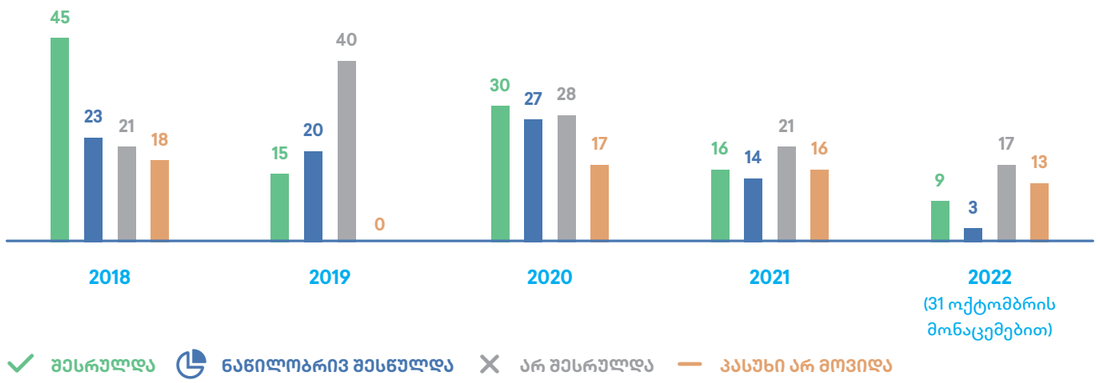

საანგარიშო პერიოდში სახალხო დამცველმა ადამიანის უფლებათა დაცვის ევროპულ სასამართლოს მესამე მხარედ ჩართვის მოთხოვნა/სასამართლო მეგობრის მოსაზრება 8 საქმეში წარუდგინა. ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტში კი, რომელიც ზედამხედველობას უწევს ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებების აღსრულებას, 18 კომუნიკაცია გაიგზავნა. მომზადდა 10 ალტერნატიული ანგარიში და 4 ალტერნატიული მოსაზრება გაეროს შესაბამისი კომიტეტების მიერ საქართველოს ანგარიშგების მიზნით მომზადებულ საკითხთა ნუსხაზე. სახალხო დამცველის აპარატმა ჯამში საქართველოს პარლამენტში 30 წერილობითი ხასიათის დოკუმენტი წარადგინა, რომელიც მოიცავს საკანონმდებლო წინადადებას, ზოგად წინადადებას და მოსაზრებებს კანონპროექტთან დაკავშირებით. 2018-2022 წლებში სახალხო დამცველის აპარატში მომზადდა 86 სპეციალური ანგარიში.

სახალხო დამცველის სასამართლო მეგობრის მოსაზრებები

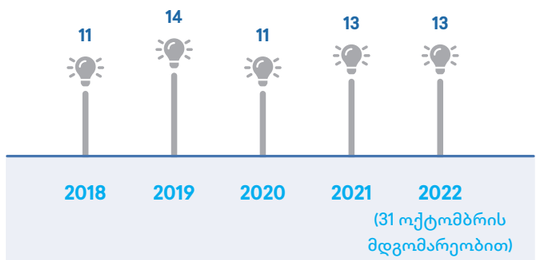

სახალხო დამცველის აპარატის მიერ მომზადებული სპეციალური ანგარიშები 2018-2022 წლებში

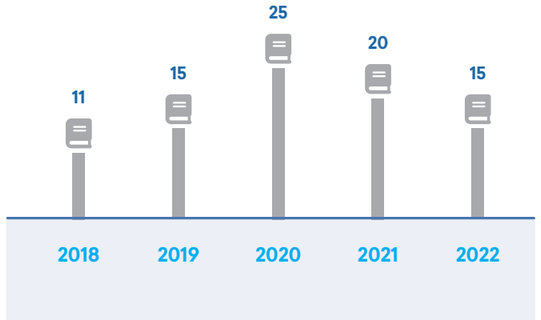

საპარლამენტო ანგარიშებში მოცემული რეკომენდაციების შესრულების მდგომარეობა

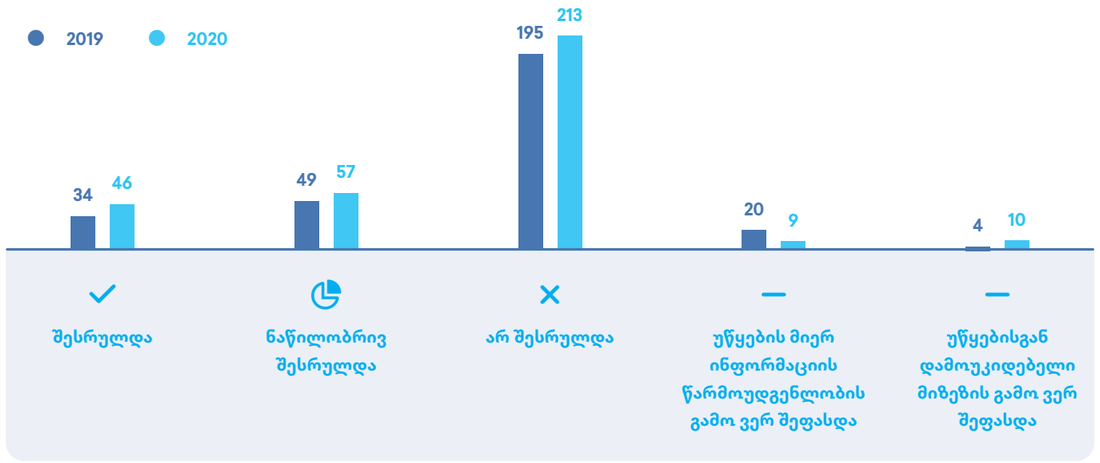

საქართველოს პარლამენტის მიერ გაცემული დავალებების შესრულების მდგომარეობა

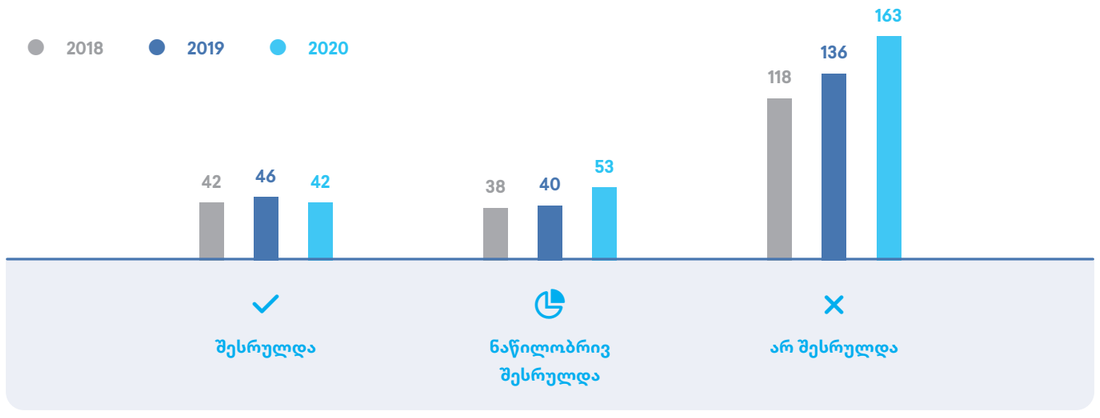

აღსანიშნავია საერთაშორისო რესპუბლიკური ინსტიტუტის (IRI)-ის მიერ 2022 წელს გამოქვეყნებული კვლევა, რომლის მიხედვითაც, საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატი ნდობის რეიტინგით ეროვნულ ინსტიტუტებს შორის მეოთხე ადგილს იკავებს ქართული ჯარის, პოლიციისა და იუსტიციის სამინისტროს შემდეგ. აღნიშნულთან ერთად, სახალხო დამცველის აპარატის საქმიანობის მიმართ პოზიტიური შეფასებები წლების განმავლობაში აისახებოდა სხვადასხვა ორგანიზაციების განცხადებებსა თუ საქმიანობებში, ადგილობრივ თუ საერთაშორისო დონეზე.

სახალხო დამცველის აპარატის საქმიანობა ქვეყანაში, არაერთი მიმართულებით, ადამიანის უფლებების დაცვის გაუმჯობესების საფუძველი გახდა. წარმატებული ადვოკატირების მაგალითია „სურამის ფსიქიატრიული კლინიკის“ რეაბილიტაცია, სადაც პაციენტებისთვის ღირსების შემლახავი პირობები არსებობდა და ამ კუთხით არაერთ ფსიქიატრიულ დაწესებულებაში ინფრასტრუქტურის გაუმჯობესება. სახალხო დამცველის ადვოკატირების შედეგად, შესაძლებელი გახდა ნინოწმინდის ბავშვთა პანსიონში არსებული სისტემური უფლებადარღვევის ფაქტების გამოვლენა, პანსიონის დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესის დაწყება და იქ მყოფ ბავშვთა უფლებრივი მდგომარეობის არსებითი გაუმჯობესება. სახალხო დამცველის რეკომენდაციის თანმდევი პროცესი იყო 2022 წელს სოფელ ფერიის ბავშვთა პანსიონში დაწყებული დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესი და იქ მყოფი ბავშვების უმეტესი ნაწილის განთავსება სახელმწიფო ზრუნვის სხვა ფორმებსა და ოჯახებში.

კარგი ადვოკატირების ნათელი მაგალითია ასევე:

- ფსიქიკური ჯანმრთელობის პროგრამის დაფინანსების გაზრდა;
- კანონმდებლობაში ნებაყოფლობით მკურნალობაზე მყოფი პაციენტის მიმართ შეზღუდვის მეთოდის გამოყენებისას პაციენტის სამართლებრივი სტატუსის გადახედვის საჭიროების გაწერა;
- „შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის მიღება და მასში მნიშვნელოვანი ვალდებულებების გაწერა, მათ შორის, გონივრულ მისადაგებაზე უარის თქმის დისკრიმინაციად მიჩნევა და სხვა;
- „მისაწვდომობის ეროვნული სტანდარტების“ დამტკიცება;
- საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში განხორციელებული ცვლილებები, რომლის საფუძველზეც უსინათლო პირებს დამოუკიდებლად ხელმოწერის შესაძლებლობა ეძლევათ;
- დროებითი მოთავსების იზოლატორებში შესახლებულ პირთა სხეულზე დაზიანების დოკუმენტირების გაუმჯობესება;
- დროებითი მოთავსების იზოლატორებში დასაქმებული სამედიცინო პერსონალის სტამბოლის კონვენციის შესაბამისად გადამზადება;
- პოლიციის განყოფილებებში დაკავებულთა ჟურნალების წარმოების გაუმჯობესება;
- 2018 წელს შინაგან საქმეთა სამინისტროში მოწმისა და დაზარალებულის კოორდინატორის ინსტიტუტისა და ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტის შექმნა;
- N7 პენიტენციური დაწესებულების დახურვა, რომელშიც მძიმე საყოფაცხოვრებო პირობები იყო;
- უვადოდ თავისუფლებააღკვეთილ პირთა მიერ შეწყალების უფლებამოსილების გამოყენების ვადის 20 წლიდან 15 წლამდე შემცირება;
- „სოციალური პაკეტის განსაზღვრის შესახებ“ საქართველოს მთავრობის დადგენილებაში შეტანილი ცვლილებები, რომლის საფუძველზე სოციალური პაკეტით სარგებლობის უფლება საჯარო სამსახურში დასაქმებული მნიშვნელოვნად და ზომიერად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებზეც გავრცელდება;
- შრომის კანონმდებლობაში განხორციელებული ცვლილებების შედეგად ორივე სქესის მშობლისთვის თანასწორი, ანაზღაურებადი და არაგადაცემადი შვებულების უფლებით სარგებლობის უზრუნველყოფა;
- შევიწროებისა და სექსუალური შევიწროების დისკრიმინაციის ფორმებად განსაზღვრა;
- შრომის კანონმდებლობის რეფორმის განხორციელება, რომლის საფუძველზეც 2021 წლის პირველი იანვრიდან სსიპ შრომის ინსპექციის სამსახურს უკვე შეუძლია შესაბამისი კანონმდებლობის დარღვევის გამოვლენის მიზნით, დამსაქმებლის თანხმობის გარეშე, სამუშაო ადგილების ინსპექირება და, უფლებადარღვევის გამოვლენის შემთხვევაში, შესაბამისი სანქციის გამოყენება;
- ვეტერანების საყოფაცხოვრებო სუბსიდიის მიმღებ პირთა წრე გაფართოვდა.

აღნიშნულის გარდა, საგულისხმოა, რომ 2019 წლის პირველი ნოემბრიდან საქართველოში დამოუკიდებელი საგამოძიებო ინსტიტუტი - სახელმწიფო ინსპექტორის სამსახური ამოქმედდა, რის საჭიროებაზეც სახალხო დამცველის აპარატი და სამოქალაქო საზოგადოება, 2014 წლიდან მუდმივად მიუთითებდა. ასევე ნიშანდობლივია, რომ, სახალხო დამცველის კონსტიტუციური სარჩელის დაკმაყოფილების შედეგად, პატიმრობის კოდექსის იმ დებულებების კონსტიტუციასთან შეუსაბამობა დადგინდა, რომლებიც ბრალდებულს/მსჯავრდებულს, დისციპლინური სახდელის მოხდისა და სამარტოო საკანში ყოფნის პერიოდში ბლანკეტურად უზღუდავდა სახალხო დამცველის ცხელ ხაზთან დაკავშირების უფლებას.

კარგი ადვოკატირების მაგალითებად/შედეგებად ასევე უნდა მივიჩნიოთ შემდეგი:

- „იურიდიული დახმარების შესახებ“ საქართველოს კანონში განხორციელებული ცვლილებები, რომლის თანახმადაც, სისხლის სამართლის საქმის წარმოების ნებისმიერ სტადიაზე ოჯახური დანაშაულის ან/და ოჯახში ძალადობის შედეგად დაზარალებული პირი, რომელიც გადახდისუუნარო პირად მიიჩნევა, სარგებლობს უფასო იურიდიული დახმარების უფლებით;
- საკანონმდებლო ცვლილებების განხორციელება, რომლის თანახმადაც, თუ ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმის განხილვისას მოსამართლეს გაუჩნდა ეჭვი, რომ ადმინისტრაციულ პასუხისგებაში მიცემული პირის მიმართ განხორციელდა წამება, დამამცირებელი ან/და არაადამიანური მოპყრობა, ან თუ ამის შესახებ თავად ადმინისტრაციულ პასუხისგებაში მიცემულა პირმა განუცხადა სასამართლოს, მოსამართლე რეაგირებისთვის მიმართავს შესაბამის გამოძიების ორგანოს;
- ხელისუფლების მიერ განხორციელდა ღონისძიებები საზღვარგარეთიდან საქართველოში ხარისხიანი და იაფი მედიკამენტების შემოსატანად;
- სახალხო დამცველის რეკომენდაციის შესაბამისად, ქვეყნის მაღალმთიან მუნიციპალურ საავადმყოფოებში „დიალიზისა და თირკმლის ტრანსპლანტაციის სახელმწიფო პროგრამის“ ამოქმედება;
- 2021 წლის თებერვალში განხორციელებული ცვლილებით დროებითი ბინადრობის ნებართვის მქონე მოქალაქეობის არმქონე პირებს საარსებო შემწეობის მიღების მიზნით სოციალურად დაუცველი ოჯახების ბაზაში რეგისტრირების შესაძლებლობა მიეცათ.

ბრალდებულ/მსჯავრდებულ მიხეილ სააკაშვილისთვის იუსტიციის სამინისტროს/სპეციალური პენიტენციური სამსახურის მიერ მიწოდებული სამედიცინო მომსახურების ადეკვატურობისა და დროულობის მონიტორინგის მიზნით მულტიპროფილური სამედიცინო ექსპერტთა ჯგუფის შექმნა, რომლის მიერ გაცემული დასკვნები და რეკომენდაციები მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა მიხეილ სააკაშვილის ჯანმრთელობის დაცვის პროცესში.

და ბოლოს, გამორჩეულად უნდა აღინიშნოს საანგარიშო პერიოდში სახალხო დამცველის მიერ განხორციელებული იმ ტიპის ინოვაციური კვლევები, რაც საქართველოში მანამდე არ განხორციელებულა. კერძოდ, სახალხო დამცველმა მოიკვლია ბავშვზე სექსუალური ძალადობისა და სექსუალური ექსპლუატაციის დანაშაულებზე მართლმსაჯულების განხორციელების ხარვეზები; განხორციელდა კვლევა ბავშვთა უფლებებზე ზემოქმედების შეფასების ინოვაციური მეთოდოლოგიის გამოყენებით, რომელიც იძლევა შესაძლებლობას შეფასდეს, რა გავლენა იქონია, ან შესაძლებელია იქონიოს მთავრობის გადაწყვეტილებებმა ბავშვის უფლებების დაცვაზე. გარდა ამისა, პირველი სრულყოფილი შეფასება მომზადდა ლგბტ+ პირთა უფლებრივი მდგომარეობის ქვეყანაში, ასევე, შეიქმნა პირველი სპეციალური ანგარიში, რომელიც „ქალთა მიმართ სექსუალური ძალადობის დანაშაულებზე სისხლისსამართლებრივ პროცედურებს სტამბოლის კონვენციის ჭრილში აფასებს. ასევე, პირველად ჩატარდა მონიტორინგი ფსიქო-სოციალური საჭიროების მქონე ქალთა რეპროდუქციული ჯანმრთელობის და უფლებების საკითხებზე. საგულისხმოა რომ სპეციალური ანგარიშის ფარგლებში სახალხო დამცველის აპარატმა გაანალიზა შეკრების თავისუფლების მარეგულირებელი კანონმდებლობა და შეისწავლა მისი პრაქტიკაში რეალიზაციის კუთხით არსებული ტენდენციები და გამოწვევები, ასევე ნიშანდობლივია ადამიანის უფლებადამცველთა საკითხებზე მუშაობის სახელმძღვანელოს შექმნა. აღნიშნული დოკუმენტი ინოვაციური ხასიათის იყო და შემდგომში ENHRI-სა და GANHRI-ის მიერ სასწავლო პროგრამების შესაქმნელადაც იქნა გამოყენებული.